

دانشگاه آزاد اسلامی
واحد تهران مرکز
دانشکده هنر و معماری

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد "M. Sc"
گرایش: معماری

عنوان:

طراحی مجموعه فرهنگی - اجتماعی نمونه موردی محله امین تیریز

استاد راهنما:

دکتر علی اکبر صارمی

استاد مشاور:

دکتر محمدرضا نصیرسلامی

پژوهشگر:

نیکو جوادی اشکلک

زمستان ۱۳۸۹

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه آزاد اسلامی
واحد تهران مرکز
دانشکده هنر و معماری

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد "M. Sc"
گرایش: معماری

عنوان:

طراحی مجموعه فرهنگی - اجتماعی نمونه موردی محله امین تیریز

استاد راهنما:

دکتر علی اکبر صارمی

استاد مشاور:

دکتر محمدرضا نصیرسلامی

پژوهشگر:

نیکو جوادی اشکلک

زمستان ۱۳۸۹

تقدیم به انسانهای والا مقامی که زندگانی‌م را مدیون آنان، هستم:

پدر و مادر عزیزم

و تقدیم به خواهرم نازی

کنجینه زیبای زندگیم که از صمیم قلب دوستش دارم

مشکر و قدردانی

این پژوهش بدون برخورداری از هدایت، راهنمایی‌های ارزنده، نکته‌سنجی‌ها و تشویق استاد ارجمند جناب آقای دکتر صامی و بهره‌گیری از نقطه نظرات ارزشمند و راهنمایی جناب آقای دکتر نصیر اسلامی استاد مشاور، راه به جایی نمی‌برد. مراتب امتنان خود را به این بزرگواران تقدیم

می‌دارد.

همچنین از زحمات دیگر بزرگواران از جمله جناب آقای مهندس آدم نوه‌سی و جناب آقای مهندس پورصمد که بنده را در ارائه این پژوهش یاری نموده‌اند، صمیمانه تشکر می‌گردد.

بسمه تعالی

تعهدنامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب نیکو جوادی اشکلک، دانشجوی کارشناسی ارشد رشته معماری، با شماره دانشجویی ۸۷۰۸۴۶۴۸۵۰۰، اعلام می‌نمایم که کلیه مطالب مندرج در این پایان نامه با عنوان: **طراحی مجموعه فرهنگی - اجتماعی (نمونه موردی محله امین تبریز)** حاصل کار پژوهشی خود بوده و چنانچه دستاوردهای پژوهشی دیگران را مورد استفاده قرار داده باشم، طبق ضوابط و رویه‌های جاری، آنرا ارجاع داده و در فهرست منابع و ماخذ ذکر نموده‌ام. علاوه بر آن، تأکید می‌نمایم که این پایان نامه قبلاً برای احراز هیچ مدرک هم‌سطح، پایین‌تر یا بالاتر ارائه نشده و چنانچه در هر زمان خلاف آن ثابت شود، بدینوسیله متعهد می‌شوم، در صورت ابطال مدرک تحصیلی‌ام توسط دانشگاه، بدون کوچکترین اعتراض آن را بپذیرم.

تاریخ و امضا

بسمه تعالی

در تاریخ:

دانشجوی کارشناسی ارشد خانم نیکو جوادی اشکلک از پایان نامه خود دفاع نموده و با نمره ۱۸/۵ به حروف

هجده و نهم و با درجه **عالی** مورد تصویب قرار گرفت.

امضای استاد راهنما

بسمه تعالی

دانشکده هنر و معماری

(این چکیده به منظور چاپ در پژوهش نامه دانشگاه تهیه شده است)

نام واحد دانشگاهی: تهران مرکز - کد واحد: ۱۰۱	کد شناسائی پایان نامه: ۱۰۱۶۰۲۰۲۸۸۲۰۰۶
عنوان پایان نامه: طراحی مجموعه فرهنگی - اجتماعی (نمونه موردی محله امین تیریز)	
نام و نام خانوادگی دانشجو: نیکو جوادی اشکلک شماره دانشجویی: ۸۷۰۸۴۶۴۸۵۰۰	تاریخ شروع پایان نامه: ۱۳۸۹/۰۳/۳۰
رشته تحصیلی: معماری	تاریخ اتمام پایان نامه: ۱۳۸۹/۱۰/۱۵
استاد راهنما: دکتر علی اکبر صارمی استاد مشاور: دکتر محمدرضا نصیر سلامی	
آدرس و شماره تلفن:	
چکیده پایان نامه: این رساله، چکیده مطالعاتی است که در زمینه طراحی مجموعه فرهنگی انجام گرفته است. مجموعه های فرهنگی جایگاه با اهمیتی در کالبد شهر دارند. این فضاها صرفاً مختص رویداد فرهنگی نیستند، بلکه شاخص های فرهنگ بشمار می روند. ایجاد چنین فضاهائی در شهر جدای از کنش اجتماعی، از حاشیه نشین شدن گروه های خاص در استفاده از فضاهای عمومی شهر کاسته و زمینه باز تولید فرهنگ اجتماعی شهر را فراهم خواهد کرد. ضمناً مراکز شهری با اجزاء متفاوت جزئی از سرمایه های فرهنگی ما هستند و حکم اندوخته های متراکمی را دارند که گنجینه هایی از خاطرات اجتماعی و شیوه های گذشتگان را در دل خود جای داده اند. اگر یک جامعه قصد دارد به جای پنهان کردن تنوع، آن را بپذیرد، بجای تکذیب کردن تنوع، آن را تحسین کند؛ پس از استقرار تنوع در مرکز شهر، این امر در جایی دیگر اتفاق نخواهد افتاد. از اهداف کلان مجموعه می توان به ایجاد یک مرکز شهری فعال و هماهنگ با ساختار فرهنگی و اجتماعی اشاره کرد که با تعریف اهداف خرد سعی شده است تا به این مهم دست یابیم. فرضیات این مجموعه به نزول کیفی و کمی ویژگی های بافت های قدیمی به دلیل ناهمگونی کاربری های موجود و کاهش سکونت در این بافتها نسبت داده شده است. گذار از دریافتهای فلسفی به روش تحقیق مشخص می سازد که در امر پژوهش تنها استفاده از یک روش مقبول نبوده و می توان از روشهای متنوع و متعدد در جهت تحقق اهداف رساله بهره گرفت، چرا که معماری فرآیندی خلاق است. این فرآیند وابسته به ذهنی است که از محیط تاثیر می پذیرد و ایده هائی درباره تغییر وضعیت جهان و مفاهیم و رویکردهایی برای سازماندهی آن ارائه می دهد. با توجه به بررسی ها و مطالعات انجام گرفته به این نتیجه می رسیم که با ایجاد کاربری های جدید متناسب با ویژگی های محیط زندگی دوباره را به محیط باز می گردانیم.	
نظر استاد راهنما برای چاپ در پژوهش نامه دانشگاه ☐ مناسب است ☐ مناسب نیست	
تاریخ و امضا	

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول: کلیات طرح
۱	۱-۱- بیان مسئله
۳	۱-۲- پیشینه تحقیق
۴	۱-۳- اهداف تحقیق
۵	۱-۴- روش تحقیق
۶	۱-۴-۱- فرآیند پژوهش کاربردی در زمینه تفکر راهبردی
۷	۱-۴-۲- عدم قطعیت
۸	۱-۴-۳- نتیجه‌گیری
۹	۱-۵- فرضیه‌ها و سوالات پژوهشی
۹	۱-۶- ابزاراندازه‌گیری
۹	۱-۷- جامعه و نمونه پژوهش
	فصل دوم: مطالعات نظری و تعاریف
۱۲	۲-۱- بخش اول - آشنائی با معنی و مفهوم فرهنگ
۱۳	۲-۱-۱- تعاریف کلاسیک فرهنگ
۱۵	۲-۱-۱-۱- ویژگی‌های مهم فرهنگ
۱۵	۲-۱-۱-۲- کارکردهای مهم فرهنگ
۱۶	۲-۱-۱-۳- شاخصه‌های فرهنگ
۱۸	۲-۱-۱-۴- پدیده اجتماعی از منظر تعاریف کلاسیک
۱۸	۲-۱-۲- انسان‌شناسی و بررسی فرهنگ
۲۲	۲-۱-۲-۱- انسان‌شناسی فرهنگی

۲۴	۲-۱-۳- جهانی شدن فرهنگ و واکنش‌های فرهنگی
۲۵	۲-۱-۳-۱- تعریف جهانی شدن Globalization
۲۶	۲-۱-۳-۲- دستاوردهای جهانی شدن
۲۷	۲-۱-۳-۳- فرهنگ جهانی و فرهنگ بومی
۲۹	۲-۱-۳-۴- هویت‌یابی فرهنگی در عصر جهانی شدن
۳۰	۲-۱-۴- ساختار، روابط و ابعاد هویتی
۳۰	۲-۱-۴-۱- جنسیت و ویژگی‌های هویت
۳۱	۲-۱-۴-۲- هویت و حوزه‌های قابل بررسی
۳۳	۲-۱-۵- نشانه‌شناسی
۳۴	۲-۱-۶- هرمنوتیک یا تاویل‌گرایی
۳۵	۲-۱-۷- معماری، معنا و دلالت
۳۷	۲-۱-۷-۱- تئوری‌های ناظر به محتوا
۳۸	۲-۱-۷-۲- تئوری زیباشناختی
۴۰	۲-۲- بخش دوم - فضا و مفهوم فضا
۴۱	۲-۲-۱- هویت و هویت مکان
۴۲	۲-۲-۱-۱- پدیده مکان
۴۳	۲-۲-۱-۲- غربت‌زدگی و مکان
۴۴	۲-۲-۱-۳- وجوه تمایز فضا و مکان
۴۴	۲-۲-۲- علل و روند ایجاد و توسعه روان‌شناسی محیطی
۴۶	۲-۲-۲-۱- ماهیت روان‌شناسی محیطی
۴۶	۲-۲-۲-۲- بررسی مفاهیمی چند در روان‌شناسی محیطی در ارتباط با طراحی کالبدی
۴۷	۲-۲-۲-۳- ادراک محیطی

۴۸	۲-۲-۲-۴- نیازهای انسان
۵۰	۲-۲-۳- ویژگی‌های روانشناختی فضاهای عمومی
۵۱	۲-۲-۳-۱- تاثیرات متقابل نوع طراحی فضاها و نحوه رفتار عمومی
۵۲	۲-۲-۴- بازتاب هویت فرهنگی در معماری
۵۴	۲-۲-۵- تاثیر معماری بر شهر و ارزشهای فرهنگی
۵۴	۲-۲-۵-۱- معماری
۵۵	۲-۲-۵-۲- شهر
۵۷	۲-۲-۵-۳- ریشه‌های ایده تاثیر محیط بر انسان
۵۹	۲-۲-۵-۴- مولفه‌های تاثیر محیط بر انسان
۶۰	۲-۲-۵-۶- فرآیند تأثیر محیط مصنوع بر انسان
۶۲	۲-۲-۶- ریشه اصطلاحات رایج در حوزه شهرسازی و معماری در فرهنگ ایرانی
۶۴	۲-۲-۶-۱- تعابیر منبعث از جهان‌بینی و فرهنگ
۶۹	۲-۲-۶-۲- تعابیر مرتبط با شیوه زیست
۷۴	۲-۲-۶-۳- مصادیق کالبدی
	فصل سوم: معیارها و ضوابط طراحی
۸۱	۳-۱- استانداردها و ضوابط طراحی مجموعه فرهنگی
۸۱	۳-۲- معرفی عملکردهای مجموعه
۸۲	۳-۲- استانداردها و ضوابط طراحی کتابخانه
۸۲	۳-۳-۱- میزان فضاهای کتابخانه
۸۲	۳-۳-۲- ابعاد و استانداردهای پیشخوان و برگه دان
۸۲	۳-۳-۳- استاندارد ابعاد قفسه‌ها و عمق قفسه‌ها
۸۳	۳-۳-۴- طول قفسه‌ها

۸۳	۳-۳-۵- ارتفاع قفسه‌ها
۸۳	۳-۳-۶- استاندارد میزها
۸۴	۳-۳-۷- نورپردازی
۸۵	۳-۳-۸- آکوستیک
۸۵	۳-۳-۹- تهویه مطبوع
۸۵	۳-۴- استانداردها و ضوابط طراحی گالری‌ها
۸۵	۳-۴-۱- ساختار عمومی گالری‌ها
۸۵	۳-۴-۲- ترتیب قرارگیری اشیاء
۸۶	۳-۴-۳- نورپردازی گالری‌ها
۸۷	۳-۴-۴- حرکت و دسترسی گالری‌ها
۸۷	۳-۴-۵- تنظیم شرایط محیطی
۸۸	۳-۴-۶- تهویه مطبوع
۸۸	۳-۴-۷- آکوستیک
۸۸	۳-۴-۸- حریق
۸۹	۳-۵- استانداردها و ضوابط طراحی فضاهای نمایشی
۸۹	۳-۵-۱- شکل و انواع مختلف صحنه‌ی نمایش
۹۰	۳-۵-۲- شیب سالن نمایش
۹۰	۳-۵-۳- صندلی تماشاگران
۹۰	۳-۵-۴- اتاق رختکن
۹۰	۳-۵-۶- اتاق سخنرانی
۹۱	۳-۵-۷- نورپردازی صحنه
۹۱	۳-۵-۸- آکوستیک

۹۲	۳-۵-۹- ایمنی از حریق
۹۲	۳-۶- استانداردها و ضوابط طراحی سینما
۹۲	۳-۶-۱- سالن انتظار سینما
۹۳	۳-۶-۲- ورودی سینما
۹۳	۳-۶-۳- گیشه بلیط فروشی
۹۳	۳-۶-۴- راهروهای سالن نمایش
۹۴	۳-۶-۵- صندلی تماشاگران
۹۴	۳-۶-۶- ورودی‌ها و خروجی‌های سالن سینما
۹۴	۳-۶-۷- سرویس‌های بهداشتی سینما
۹۴	۳-۶-۸- اتاق پروژکتور و ملحقات آن
۹۵	۳-۶-۹- پرده نمایش فیلم
	فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده‌ها
۹۶	۴-۱- بخش اول - شناخت شهر تبریز
۹۶	۴-۱-۱- موقعیت جغرافیایی شهر تبریز
۹۷	۴-۱-۲- اهمیت تبریز
۱۰۰	۴-۱-۳- ساختار شهر تبریز
۱۰۲	۴-۱-۴- مراکز شهری
۱۰۲	۴-۱-۵- فرم (شکل) شهر تبریز
۱۰۶	۴-۱-۶- بافت شهری تبریز
۱۰۸	۴-۱-۷- دوره‌های شکل‌گیری تبریز
۱۱۱	۴-۱-۸- جمعیت تبریز
۱۱۱	۴-۱-۹- مهاجرت

۱۱۲	۱۰-۱-۴- ترافیک
۱۱۳	۱۱-۱-۴- محدوده‌های پیاده
۱۱۳	۱۲-۱-۴- سیستم اتوبوسرانی
۱۱۳	۱۳-۱-۴- سیستم تاکسیرانی
۱۱۴	۱۴-۱-۴- پارکینگ
۱۱۴	۱۵-۱-۴- آلودگی‌های زیست محیطی
۱۲۲	۲-۴- بخش دوم - بررسی نمونه‌های موردی
۱۲۲	۱-۲-۴- مرکز فرهنگی ژرژ پمپیدو
۱۲۸	۲-۲-۴- موزه لوور
۱۳۶	۳-۲-۴- فرهنگسرای نگارستان
۱۴۰	۳-۴- بخش سوم - موقعیت مکانی سایت در شهر تبریز
۱۴۳	۱-۳-۴- مشکلات ناشی از شهرسازی
۱۴۳	۱-۱-۳-۴- تغییرات در درون بافت
۱۴۷	۲-۱-۳-۴- تغییرات در بدنه‌های شهری
۱۵۰	۴-۳-۴- دلایل انتخاب سایت مورد نظر
	فصل پنجم: روند طراحی
۱۵۱	۱-۵- مفاهیم کلی حاکم بر طرح
۱۵۱	۲-۵- معماری امروز در کنار معماری گذشته
۱۵۳	۳-۵- نظری به مبانی طراحی
۱۵۳	۱-۳-۵- کل و جزء
۱۵۳	۲-۳-۵- خصوصی، عمومی
۱۵۴	۳-۳-۵- ایستایی و پویایی فضا

۱۵۴	۴-۳-۵- کمپوزیسیون
۱۵۵	۵-۳-۵- مقیاس و تناسبات
۱۵۵	۶-۳-۵- محصور کردن فضا
۱۵۶	۷-۳-۵- فضاهای متباین
۱۵۶	۸-۳-۵- رنگ
۱۵۷	۹-۳-۵- نقاط عطف
۱۵۹	۴-۵- نتیجه‌گیری
۱۶۱	۵-۵- فلسفه طراحی
۱۶۳	۱-۵-۵- ملاحظات عملی عصر جدید
۱۶۳	۲-۵-۵- ایده
۱۶۴	۳-۵-۵- فرم
۱۶۴	۴-۵-۵- تناسبات حجمی
۱۶۴	۵-۵-۵- محورهای حرکتی
۱۶۴	۶-۵-۵- سیرکولاسیون
۱۶۵	۷-۵-۵- سلسله مراتب
۱۶۵	۶-۵- برنامه‌ریزی فیزیکی پروژه
۱۶۵	۱-۶-۵- عوامل موثر در برنامه‌ریزی فیزیکی
۱۶۶	۲-۶-۵- تعیین ظرفیت و نوع فضا
۱۶۷	۳-۶-۵- آمفی تئاتر و سینما
۱۶۷	۴-۶-۵- گالری
۱۶۸	۵-۶-۵- کتابخانه
۱۶۸	۶-۶-۵- کارگاه

۱۶۹	۵-۶-۷- رستوران و کافی شاپ
۱۶۹	۵-۶-۸- اداری
	۵-۷- نقشه‌های معماری
۱۷۳	منابع و مآخذ

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۱۰۰	جدول شماره (۱): نوع شبکه حمل و نقل شهری و ساختار شهر
۱۰۱	جدول شماره (۲): الگوی مراکز شهری
۱۰۷	جدول شماره (۳): انواع بافت و مشخصات آن در شهر تبریز
۱۰۹	جدول شماره (۴): دوره‌های شکل‌گیری تبریز
۱۱۱	جدول شماره (۵): روند افزایش جمعیت تبریز طی دوره زمانی ۱۳۱۹-۱۴۰۰
۱۶۳	جدول شماره (۶): مقایسه برخی ویژگی‌های قرن ۲۰ و ۲۱
۱۶۷	جدول شماره (۷): مساحت فضاهای سینما و آمفی تئاتر
۱۶۷	جدول شماره (۸): مساحت فضاهای گالری
۱۶۸	جدول شماره (۹): مساحت فضاهای کتابخانه
۱۶۸	جدول شماره (۱۰): مساحت فضاهای کارگاهها
۱۶۹	جدول شماره (۱۱): مساحت فضاهای رستوران و کافی شاپ
۱۶۹	جدول شماره (۱۲): مساحت فضاهای اداری

فهرست نقشه‌ها

صفحه	عنوان
۹۷	نقشه شماره (۱): موقعیت استان آذربایجانشرقی در ایران
۹۸	نقشه شماره (۲): موقعیت شهر تبریز در استان
۱۰۴	نقشه شماره (۳): مناطق شهری طرح جامع تبریز
۱۰۵	نقشه شماره (۴): شبکه ارتباطی شهر تبریز
۱۱۰	نقشه شماره (۵): توسعه ادواری شهر تبریز
۱۱۵	نقشه شماره (۶): کریدورهای اصلی ترافیک مرکز شهر تبریز
۱۱۶	نقشه شماره (۷): عناصر شاخص و نمادین شهری
۱۱۷	نقشه شماره (۸): عناصر مصنوع و طبیعی در محدوده مرکز شهر تبریز
۱۱۸	نقشه شماره (۹): محدوده محور تاریخی - فرهنگی تبریز
۱۱۹	نقشه شماره (۱۰): باروی قدیمی تبریز
۱۲۰	نقشه شماره (۱۱): تبریز در سال ۱۲۵۹ شمسی
۱۲۱	نقشه شماره (۱۲): محدوده تعیین شده مرکز شهر تبریز
۱۴۱	نقشه شماره (۱۳): موقعیت محله امین در شهر تبریز
۱۴۵	نقشه شماره (۱۴): کاربری اراضی وضع موجود مرکز شهر در سال ۱۳۵۸
۱۴۶	نقشه شماره (۱۵): کاربری اراضی وضع موجود مرکز شهر در سال ۱۳۸۲

فهرست نمودارها

صفحه	عنوان
۱۱	نمودار (۱): فرایند تحقیق و تدوین رساله
۴۹	نمودار (۲): مدلی از رفتار که در آن انگیزش انسان به مثابه فرآیندی پویا ارائه شده است
۶۴	نمودار (۳): دسته‌بندی اصول و ارزشها و مفاهیم و تعابیر متداول در شهرسازی و معماری
۸۰	نمودار (۴): تأثیر متقابل فرهنگ و محیط زندگی (تقویت یا استحاله فرهنگی)

فصل اول
کلیات طرح